

ACC. N:R M. 10823:1-158.

Landskap: Småland Upptecknat av: se so ann!

Härad: Diverse h:r Adress:

Socken: " s:r Berättat av:

Uppteckningsår: 1947-48. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Helmtak.

Från Västbo härad s. 1-50.

Västra " s. 51-80.

Östbo " s. 81-153.

Östra " s. 154-158.

Lu F 69.

olyckstecken.
o. dyg. förenat!

Skriv endast på denna sida!

263

212/125 b

Acc. n:r M10823: /.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: SmålandHärad: Värbo *7/10*Socken: AndersborgUppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Ped. JohanssonAdress: Mjåshult, Andersborg ✓Födelseår och födelseort: 1894, Andersborg

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Ej numreraJaNej30 %Ja

M. 10823:2.

Nej

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

265

413/123C

Acc. n:r M10823:3.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Härad:

Socken:

Uppteckningsår:

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Adress:

Födelseår och födelseort:

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. ~~Äro~~ (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Det är nu länge sedan det sista - gick alltså

bak vilja, - och nog något av de sista med järntråd

Redan då - trish eusaka

Ja!

M. 10823: 4.

Det försöks nog

hur var det laggt på raft

I Smölund har underhållet ej sett holm på bäningshus

Man är inte någon annan upplysningar ge

har för länge sen sett något under arbetet
Samlad.

Från 14/1 1948

Gottfrid Petersen

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkämparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.
17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?
18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?
20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?
21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS. I Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

257

211/122C

Acc. n:r M. 10823:5.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap: Småland

Namn: Albert Larsson

Härad: Västbo

Adress: Önnabo Smål: Burseryd

Socken: Burseryd

Födelseår och födelseort: 1891: U.S.A.

Uppteckningsår: 1948+

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande? 2.5 3.0%
 - b. för 10 år sedan? 15.0%
 - c. för 20 år sedan? 30.0%
 - d. för 50 år sedan? 60.0 75.0%
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Ja något halmtak finns ännu kvar.
2. Numera är halmtaken som finns kvar bundna med ståltråd. (vasstak har jag alldrig sett)
3. Här på orten användes alltid slagtröskad råghalm till taken. För lång tid tillbaka tåktes med läkt rafft och vidjor i senare tid med endast läkt och ståltråd.
4. I prosent är svårt att uppgiva nu då halmtaken äro i utdöende. (skall emellertid göra mitt bästa)
5. Har icke hört denna benämning.

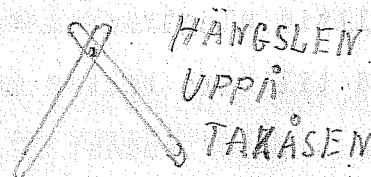
6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

80 M.10823:6.

6. Fortlöpande söm med en lock av halm vid varje bindning

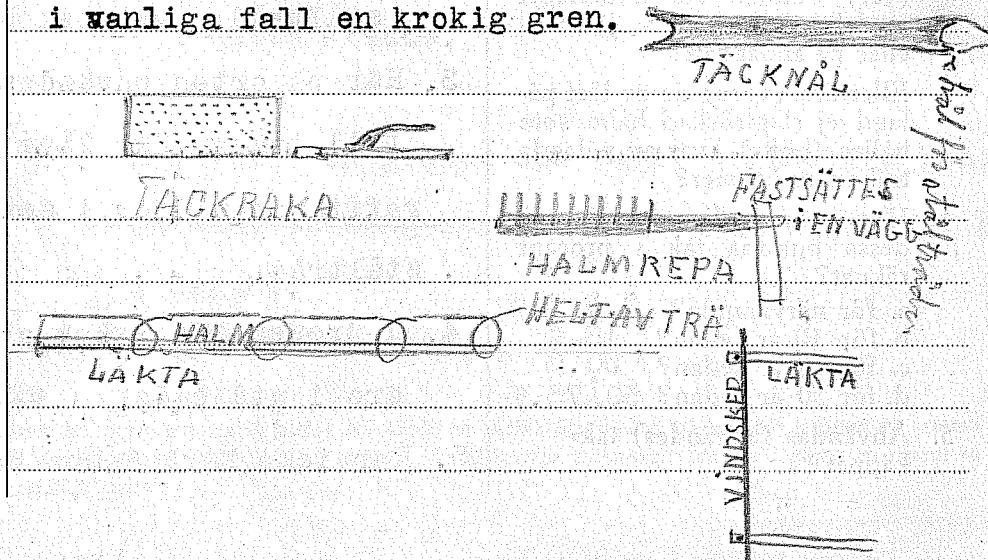
7. Ståltråden fastgöres vid läktan lägges över halmen ned igen omkring läktan upp igen så att en lock halm kommer in i bindningen sedan fortsättes på detta sätt.

8. En nål för ståltråden samt en ^{täck} s.k. raka för att driva halmen. en trädgårdssax var ganska lämplig för att

9. få en slät yta. Andra redskap vet jag icke om.

Täcknålen gjord av bandjärn 35 till 50 c m lång ungefär 2: tum bred.

Täckrakan gjord av trä med små urholkningar så att halmen kunde drivas. en avlång brädlapp med handtag i vanliga fall en krokig gren.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Nej helt vanlig arbetsdräkt.

12. Hur beredes
a. långhalmen?
b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12. I äldre tid tid gjordes halmen upp det vill säga repades på en halmrepa så att all oredad halm och ogräs skilldes ifrån. i nyare tid då arbetskraften blev dyrare täcktes med halmen sådan den var i buntorna(OUPPGJORD)

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13 I vanliga fall då det fanns gammalt tak täktes utanpå det gamla takets halm. Mot en rak bred bräda som fastgjorts vid läktan gjordes takskägget av ren uppgjord halm bunden i små nekar och stött jämn i stubbändan mot loggolvet.

14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14. Halmen oredades så mycket som möjligt med slaga och blöttes med vatten samt utbreddes över takåsen samtidigt lades hängslena på.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15. Två man vid täckningen en utanpå taket och en innanför för att sticka ut täcknålen samt någon extra för att bära upp halm.

M. 10823: 8.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-darna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

16. På den gård jag äger fanns då min fader köpte densamma en gammal ladugård där var ett avlångt

hål hugget ^{i vindskivan} något högre än takskägget samt ett

hål lägre än takåsen genom dess hål gick läktan

ut ett litet stycke en pinne borrad i läktan fast-

höll hela vindskivan.

17. Tak som jag sett har varit på läkt.

18. I småland har jag alldrig sett halmtak på boningshus

19. Anser mig icke kompetent för vidare upplysningar i detta ärende.

20. Har varit en granne som varit taktäckare behjälplig med taktäckning men endast hos våra grannar här i Önnabo.

21. Ang: yrke så är jag Bonde.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

258

211/122C

Acc. nr M. 10823:9.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västbo Jönköpings Län

Socken: Små. Burseryd

Uppteckningsår: den 23 januari 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Peter Adolf Jönsson

Adress: Skärås Små. Burseryd ✓

Födelseår och födelseort: 1873 den 23 juni

i Sandvika församling

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande? 5
 - b. för 10 år sedan? 20
 - c. för 20 år sedan? 10
 - d. för 50 år sedan? 90
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halmtak. finns här ännu gott om. Med där ut för bättre takmaterial mm.
jag har endast varit med om vidjor i Skåne

af detta hämmen jag inte till

Fast hade vi på varje Brett blev att fästa halmen i underbotten, med vidjor eller järn tråd

M. 10823:10.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Fört på en de sam med på en och sammanfäst ^{ut} 19-20
jag var inte i ord fört bara denna fråga
fråga vi de män just till kunde vi fylla i den

Först två goda händer och inga fingrar Markintill
god insigt med ågonen
Inte som jag känner

obesvarad

Man bygger Man full af Träd och på sy
Man till Armarne kommer

10823

Stål af järn att sy fast Halm på Tak. Med Galva
Senna. Nästen är för sy på ^{utan} Halm på gamla Tak. För bytning p.

aniserad Järntråd nr 19 eller 20
som användes till
den näden år 1894
som har varit
i bruk sedan
den näden var
4 tum kortare

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?
härsk beskärmas in gjort

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M. 10823:11.

inte mera än Sabacer är goda på påfötterna
på de kala åsarna här. Poken skinner, fi biter fast
Hakmen repas i en trärepa satt fast i en vägg
på ett gränt äggräs går ur. Sedan buntas
den i en 5 kilos tynga och Längs till Täckarna

täckes mycket utanpå gamla Tak. Så är den
länga nästan god i ha.

Det klippes med en stor Trädgårdstax kile -
Det klippes med sax och stuvad med 1/2 meters bräda.
Hakmen bägges på nya hus. Den som får fättihågar

att spilt och mer räfsning på Taket brukas träta
till ryggningen. Hakmen bägs i en hög ute. Åsar
bra vatten på. Häs i små rätta famnar med rifa
Bäses upp till ryggaren som lägger på den och
fäster den med de jorda Hängstena
För en 70 år sen var det 4 man utan på Taket en man
innanför Trä ut vid järn eller nu nästan
med nål och Träd ^{my} klippes inte mer än 3 man

M.10823:12.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Ja, litte Herrarna komma hit till Skapås
skall ja visa sådant på Ladugården här samt
på Ängstaden ner vid Västerån
Taket sys på träst 2+2 eller rund träfuch

Ja uti Halland, Jipfesta på År

Nej. Men vilke vi sända ner en expert att
skripa så fort ja spåkar och uppbygger
har ja inget emot.

Här fins inte en församling på Tre Midsom-
prets utan jag varit der i 10 år. Något Tak
bonde i jordbrukare. Jägare i Fiskare, Smed
i Smidare. Skapare i Byggnätare o.s.v.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

256

211/1220

Acc. n:r M. 10823:13,

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Västbo

Socken:

Burseryd

Uppteckningsår:

1947

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Anders, H. Carlsson

Adress:

Holgryte Sm: Burseryd

Födelseår och födelseort:

1889. Burseryd ✓

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numtera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Obs. att takkäpp här = spännare 1. kånastake, stor

Svar:

1. ja, varstak finns ej här i trakten.
2. De äldre taken voro bundna med vidjor och raft vid underlaget, de nyare taken sys halmen fast med fin mjukt järntråd.
3. Sådana halmtak finns ej här på orten.
4. För närvarande 4 procent.
10 år sedan 12 procent, 20 år sedan 35 procent,
för 50 år sedan 70 procent.
5. När raft och vidjor användes, legomquads takkäpp.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6. Fortlöpande söm.

7. En man breder ut halmen över en läkt, andre man syr omedelbart fast den med mjukt fin gavalmirerad ståltråd, tredje man trär ut nålar.

8. Endast en halmtäckarmål av järn.

9. Vid raftbindning användes alltid raft, takhäppar samt täckrakar av trä med handtag att hålla i när halmen skulle drivas jmn på yttresidan av taket.

10. Takhäpparna användes till att pressa ned raften mot underläkten samtidigt som vidjan drogs åt, så att taket blev fast.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12. Väl slagtröskad råghalm vorepas allt gräs samt ogrässtrån, samt buntas.

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

13. Såväl nytt, som utanpå ett gammalt halmtak går att täcka.

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

b. Nej.

c. Hur behandlas takskägget?

c. De längsta halmlstråna bortklippas.

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

d. ja.

14. a. Hur ryggas taket?

14. Fuktad om småhalm som hålls ned med hängskur.

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

b. Ny halm lägges i där det är sönder samt sys fast eller fästes stadigt.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15. Tre personer på småtak, större sex personer. Ett lag om tre personer är arbetsfördelningen sålunda, på yttresidan, 1 man breder ut halmen, 1 sys fast den, samt en som träder ut nälen från insidan.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkämparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

16. Har ej hört talas om något sådant.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

17. Här på orten kallas underlaget av taket för
läkt, raften ligger inuti balmarna.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

18. Nej, inte här på orten.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

19. ja.

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

20. Åren 1912 - 1947,

i Bunneryds och Lundvicks socknar.

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

21. ja, Lantbrukare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt - det underlättar arkivets arbete.

213/124 ab - 214/124 cd

Acc. nr M. 10823:17.

LUF 62

267

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap: Småland

Namn:

Härad: Värmland

Adress:

Socken: Bärsjö

Födelseår och födelseort:

Uppteckningsår:

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

7. Bärsjöns kommun och tre kommuner
 här omkring finns ej några halmtak
 eller någonting som varit med om att
 lägga ett sådant men spår till färdig
 rätt mycket.

Småland den 16/2 1948

Alvar Lenningson

Ordför. Bärsjöns kommunalråd

236

208/1206

Acc. n:r M.10823:18.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västbo

Socken: Gryteryd

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Karl Josefsson,

Adress: Mølmetången Gryteryd, ✓

Födelseår och födelseort: 1892 Håcksvik Älvsb.1.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvett för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halmtak finnes men ej vasstak.

Halmen bindes vid underlaget, förr användes vidjor "kvist" men nu användes endast järntråd n:r 19, denna tråd får ej vara för grov för då är det svårt att "sy" fast halmen som det kallas uttalet är rätt allmänt.

Någon löst pålagd halm förekommer ej, som hålles med träkonstruktioner.

För c:a 50 år sedan användes halmtak på ladugårdar så gott som allmänt. för 20 år sedan var det betydligt mindre sådär 10--15 %. För 10 år sedan har halmtaken i mycket ringa omfattning förekommit knappast 5 %.

Takkäppar har jag ej hört talas om,

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

se sid. 22.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Nej.

7) Bindningen sker på två sätt, med järntråd, en använder "nålar" av olika slag, då bindningen sker med nål figur 1. skall en person vara på insidan av taket och tråda ut nålen tillbaka då den på utsidan stuckit in nålen för att tråden skall gripa om underlaget "läkten". Då täckningen sker med "raft" bindes järntråden i en ögla på en båg liknande nål figur 2. på detta sätt sticker täckaren in nålen utifrån så att den griper om "läkten" och kommer ut igen så att en vrider tråden om "raften" drager åt tråden med en tång, hovtång eller kombinationstång så hårt som möjligt, hårdare tråden sträcket dess hårdare och fastare binder det halmen.

8.a) Redskap användes i stort sett endast "raka" denna raka, är en trädiskiva av lövträd storlek c:a 15 + 30 cm. c:a 2 cm. i tjocklek med ett utstående handtag, på sidan är borrarat en massa hål endast en halv cm. djupa och samma diam., med denna sida drives halmen så att taket bliver slät så att inga ojämheter uppstå. i kanten på skivan sitter med c:a två cm. mellanrum järnstift c:a 3-4 cm. långa av en halv cm. diam. Även äldre sådarna i stället för stift var träpinnar dessa skulle taket "kamas" för att halmen skulle bli rak och taket på så sätt få bättre utseende. Nio är till stor del intaget i 8.a. Särskild bilaga följer.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Nej. Det förekommer inte.

12. Hur beredes
a. långhalmen?
b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

12) Halmen skall vara slagtröskad, för att bereda halmen användes en "repa" göres av en plank i denna borraras hål i dessa fästes träpinnar c:a 20 cm. långa och c:a 2 cm. i diam. spetsade i ändarna, pinnarne sitter med c:a 3 cm. mellanrum, med denna repa kammars halmen ren för gräs som ej får finnas, då rutnar taket fortare sedan bindes halmen i små stukor och jämnhugges i rot med en yxa. Vass användes ej.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13) Täckningen kan ske endera het och hållet ånyo eller utanpå det gamla taket, täckning utanpå det gamla taket sparar halm, då halm lagret ej behöver vara så tjockt. Taket beskäres endast vid början "hofsens" på själva takytan slätas taket endast med den förut angivna trädkivan. Takskägg den benämningen har jag ej hört nämnas.

14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?

Halmtak lägges på nya hus, men undvikas på den grund att vid åsknedslag sker antändningen mycket hastigt på grund av att järntråden är ledande och därför tändes sågott som ögonblickningen på en gång. Taket ryggas med bruten halm, även den spillhalm som uppkommer vid täckningen. Halmen strilas med vatten för den blir bättr att packa och forma, ovan ryggningen fasthålls halmen ^{med} runda även klyvna trästör, i topp — ändan borraras ett hål 15 cm. från ändan två störs paras i hop medelst en trädubb. dessa kallas för i Väster-götland för "poller" och Småland för "hängslen" Laga ett söndrigt tak är svårt det blir sällan tät. Vid täckning erfordras 4 man om det skall gå raskt undan.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

M. 10823:21.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Ja. Det har förkommit både i Västergötland och
i Småland. Det förekommer ej nu torde hänföras
till 50 år tillbaka. Några ställen för närvarande
vet jag ej.

Taket lades på läkt, raft användes då en band fast
halmen med den bågformiga nålen som angivits förut.

Finns ej halmtak på boningshus varesig Västergötland
eller Småland, men däremot Halland.

Ja. Men är nog ej mycket att tillägga.

Jag var med på taktäckning då jag var endast 12--15
år, den enda gång det användes "kvist." sedan har jag
endast täckt ett par gånger någon egentlig tak-
täckare är jag ej. Mitt yrke är lantbrukare.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

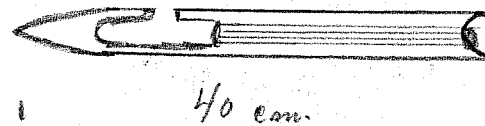
M.10823:22.

FOLKLIVSARKIVET

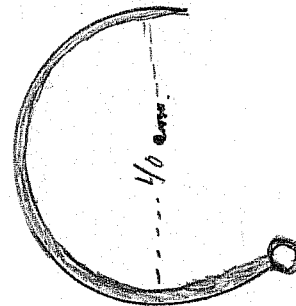
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

Figur av nålar.

Figur 1.

Figur 2.

212/126d-127c

Acc. n:r M. 10823:23.

LUF 62

264

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap: Sverige

Namn: Salomon Rydén

X Härad: Västbo

Adress: Kulltorp

2 Socken: Kulltorp

Födelseår och födelseort: 1869, Gohult av 1⁴

Uppteckningsår: 1948

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) tak-
käppar?

Svar:

1. Ett och annat halmtak finns å hedagårdskvar
2. Halmen är bunden vid underlaget med galvaniserad järntråd.
3. Nej, det förskämmer ej
4.
 - a. 2 %
 - b. 3 %
 - c. 5 %
 - d. 10 %
5. Nej

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

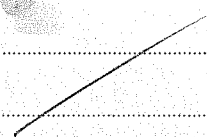
6. Fortlöpande söm

7. Med stora kalmaskar o. bindas dessa om underredet som ligger 30 centimeter från varandra.

8. a. För ändamålet järnmål

b. ej av mig kända

9. För 70-80 år sedan användes runda träskenor som fasthålls med vidjor

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

11. Vanliga arbetskläder

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12. a. den skall vara slagtraskad (rågholm)

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

b. förkammur ej

13. a. Täcket även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

13. a. det har förkammur på både delar

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

b. ja endast i ny täckning

c. Hur behandlas takskägget?

c. med ett handtag på en träskena
gäses med kniv ett snitt uppåt

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

d. förkammur ej nämnvärt

14. a. Hur ryggas taket?

14. med snörd råghalm och träbåsar

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

15. tre, en på och en under taket
samt en som bär upp halmen

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16. Har inget vetenskap häran

17. Halviken lägges på ravel som vi
kalla bjure

18. Nej aldrig förekommit

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

233

207/1226

Acc. n:r M. 10823:27.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Järnkp. län

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Gottfrid Johansson

Härad:

Västbo - Hjärad JKP

Adress:

Fagerhult, Långaryd ✓

Socken:

Långaryd

Födelseår och födelseort:

1876. " "

Uppteckningsår:

1948

Gottfrid Johansson

Fagerhult, LÅNGARYD.

Spikas på med rebb

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halmtak har jag själv -
 En del bunden med järntråd, en del
 träspikad med rebb.
 Slagtröskad halm får, nu tröskad
 på långhalmverk.

För närvarande knapt något, för 10 år
 sedan ringa, för 20 år sedan 10%
 för 50 år sedan nästan allmänt.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10823:28.
Kij.

För näbands halmen med björkvidjor
och raft. (små skrädda granslappar.)
Nu med ståltråd eller spikas på med relok.
I färra fallet inga, i senare hammare
hantlång och ibland bär.
Kij reuterliab.

Se ovan

Wid täppläknings.

M. 10823: 29.

Vej

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

Ingen vass här

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

En b. v. repa, bättes fast i en
våga eller taffla, och där repades
halmen, tills de långa och grova stråna
blev bräa.

Båda delarna.

Vej

fämsklippes med sax.
Inte nu.

Med lös träbalk, varpå vänges
b. v. hängor = klampar.

Träka 4.

M.10823:30.

Ja.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

Läggs på skrädda, sparrar.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Om jag hinner.

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Har mig själv, mina föräldrar
m. fl.

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Ja. Ordför.
m. fl.

LÅNGARYDS FATTIGVÅRDSSTYRELSE
LÅNGARYD

BARNVÅRDSNÄMNDEN
LÅNGARYD

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

252

210/1246

Acc. nr M. 10823:31.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Jönköpings län

Socken:

Bjersjö

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Peder Johansson

Adress:

Wäckinge Bjersjö ✓

Födelseår och födelseort:

6/4 1879

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkärpar?

Svar:

halmtak finns ej i vass
halmen läggs på s.k. bjersjö lindes med
järntråd (järntråd)
halmen är slagtröskad och på de senaste
50 åren avstumpen med järntråd N: 17, 18,
19,
20.
a. 10 procent
b. omkring 20 mm
c. " " 45 mm
d. " " 75 mm
nej

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10823:32.

Den frägnen kan jag ej svara på
 först berättas ut den bästa hållningen den som är
 bäst ren för gräs. Så lägges ett lager på
 första ljunan (hoppden kallat) 6. 7. tum tjockt
 så dyr man först det med järntråd den är
 utiord på en för ändamålet muddad näl
 så lång att den når igenom taket, cirka
 12 tum emellan varje stygn och drags hårt
 ut, vi är två på taket en ligger ut hållningen
 och en spåtar målet, så går en på undersidan
 och tar emot målet för att seken stücken
 den tillbaka, 3 tum från det stället där han
 kom ner, så fortsätter man upp ut, lelek
 för lelek (ett lelek för varje ljunna
 så är det ryggringen, det lindes ihop
 beontar av snäppl småhalm, så sitter en
 ovan uppe och järnvar ut detta på båda
 sidan och därpå lägges hängelbår det är
 2 st 3 alnar långa som fästes tillsammans
 med en spik, (för längden med en pinn)
 18 tum emellan varje, det har ofta före-
 kommit att lägga ny halm på gammalt
 tag, men halmatak på boningshus har
 inte förekommit här

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

Den som sköter
nålen är
mästaren

14.10823:33.
mycket sådant

a. Ja den är slagträskad och den blir
alltid mer och mer

b. Vassen har jag här aldrig hört talas
om här på orten

Det har förekommit på både nytt och gammalt
när taket är färdiglagt så är det att ryggas
det är alltid en mer på jordplanen

(Se under frågan 9)

Så är det beskäringen det liksom så
man håller med ena handen en skär-
kniv 18 tum lång med ett handtag på
med den trycker man åt taket hårt
så har man en kniv i andra handen
gjord av en grästic en sådan skär bäst
med kniven följer man lerållans kant
Så skär man nu ett öfver och taket
blir slätt och fint, sedan sträcker man en
gummisträng längs hela taket och skär
den rak i vinklet med taket.

Sådana tak görs som bäst i många år
men kan bero på om det är utsatt för hårda
frysningar, då är det vanligt

M.10823:34.

Nej

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

*det kom på björne sågade eller skräddade
stänger 12 tunn
emellan varpa*

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej icke här på orten

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Så långt jag förstår

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

*i 30 års tid har jag täckt de flesta
halmstap här omkring i byggen.
Även med stickor och tegel*

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

*Byggnadsnickare och inredningar
Bjälkhuggare
och i hundsoth garvsluckare m.m.*

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

Som sakkunnig vill jag även beskriva hur det
tillgick att tärka hulm-lag före 50 åren, när far
var tärkmästare och jag var honom lehyelpig i
unga år. Då skulle de gås upp halmen det tin-
gick så, långa spikar på en lerädda så tog de halmen
och drog den därigenom och att begräs blev efter, och
sedan med en yta mäkys den något så luntan blev
genom i båten ändan. Så fästes en lerädda några tum
under den första lyman och den ymmhuggna halmen
der emot (då användes ingen kniv) då var det 4 man
på taket först en som lredde ut halmen, N: 2 lade ut
räftan (små klenslänger) och satte ut rege (rudpen)
mycket löst ut så, N: 3 tärkmästaren med sin tärk-
raka det var en lerädda en km lång på vilken var fästad
en något krokig räpp under sidan på leräddan var replad
och i ena kanten var spikmukkar med denna elrens
halmen så det blev en ymm lutning och att det lösa
vinde bort. N: 4 kom sist och hände åt och gjorde

Smilead
Västbo l.h.
Kjuffels m.
1948.

M.10823:36.

en knut på befan, och stappade så än den
under näften och det blev fast och hårt
befan var smär bjärktänningar som smeddes
de veimades örer eld så blev de mjuka, det blev
mången gammal man dei som förtjänade lite
pengar der på 50 öre för i en bunta kostade 25 öre
när de sedan skulle begagnas lades dem i eld
någon dag innan när de sedan kom upp till
byggningen och den var färdig på sätt som jag
i föregående beskrevit var dei takt färdigt

Föregående

Peter Johansson Kjuffels
f. 1872

257

210/1246

Acc. nr M. 10823:37.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Västra Vpp*Socken: *Reftede*Uppteckningsår: *1948*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Bror Svensson*Adress: *Baryestad Reftede* ✓Födelseår och födelseort: *1895 Reftede*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Skärtnada

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

*Halm**Halmen är bunden med järntråd**Nej*

För cirka 10 är tillbaka syde ja på
cirka 20 tusen kg halm om året
Men på sista åren har ja frångått halm
taks täckning på grund av att det är ett
mycket hårt arbete

M. 10823:38.

Vänligen
Bror Henriksson
Korsgård
Ryfsle

3801

M.10823:38.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Väl kniv skär bräda
kryppas

Väl en stölsad syp fast täcket
kniv skär bräda skär täcket
kryppas går man på

M.10823:39.

nej

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

Båda delas

Jä

skäres och slås jämt

nej

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

Med små halvm och hängvär
och värt förklara här

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

3 personer i styr i breder
1 flyr mål

M.10823:40.

Det har jag sett

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Läkt

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

nej

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Pflichte Bredaryd Bilstad

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Landsbrukare
at vid silan pementarbete

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

205/124a - 206/124c

Acc. n:r M.10823:41.

LUF 62

219

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap: Småland

Namn: Gunnar Eriksson

Härad: Västbo kyr

Adress: Hmeryö Odensjö ✓

Socken: Södra Usmaryd

Födelseår och födelseort: 25/10/1888 Färgaryd

Uppteckningsår: 1948

vissa 1955 sid. 21.

Folkliksarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Ja Halmtak
Halmtaken bindes vid underlaget numrera med järntråd

Halmtaken täckes huvudsakligen av slagtröskad råghalm
a för närvarande cirka 50. procent
b 60. - 65. procent
c 70 - 75 " "
d 85 - 90 " "

5 Delvis så kallad raft

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10823: 42.

Nej.

Numera täckes med järntråd
vickren sys fast med en så kallad
nål (Täcknål)

Täcknål. Järntråd. Drivraka

För 75-100. år tillbaka användes
uteslutande björkvidjör.

Numera användes endast järntråd
som sys på med nål (Täcknål)
För 25-30. år sedan användes raft samt
vedjör av järntråd. längre tillbaka
användes uteslutande björkvidjör.
så hade de en krokig påk (hårepåk)
samt raft

se sid. 45.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

Vantar användes endast om det
är kallt. Samt helst gummiskor
på fötterna

12. Hur beredes
a. långhalmen?

1/2

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

Långhalmen bör helst vara slagtröskad
samt väl rensad och bundad

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

1/3

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

2

c. Hur behandlas takskägget?

c

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

Mass har jag aldrig täckt med så
det kan jag ej upplysa om
Vi läcker även på det gamla taket
Ja. delvis

14. a. Hur ryggas taket?

1/2

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

b

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

klipper jämt med häcksax samt driven
med drivraka

Även nya hus täckes med halms

Med verktröskad småpalen som blöts
med vatten samt bärs upp på taket

är Svårt beskriva hur lagningen äger

Varierande 4 å 5 man en är mästare
som är gammal i yrket så får
var och en göra sitt under hans
ledning

M 10823:44.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindskejderna till fäste för takkämparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Jag kan ej lämna upplysningar om det för länge sedan gjorde som det mycket länge sedan
hades på läkt

I Halland användes halvm ären på boningshus mycket långt tillbaka

Kan jag lämna några mer upplysningar på är jag villig därtill

Inom Tid. Urmårets Förening

är även handlägg

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

(10.) Fråga

Täckning med halm tillgås nu så, en man
 bär upp halmbuntarna på taket, så är där
 2 man som tar emot halmbuntarna, så bredda
 den ena ut halmen på taket till lagom
 tjocklek så tjockt som taket skall bli, den är
 personen han syr fast halmen med nålen
 (täcknålen) så är där en person inför take
 som trär ut nålen så går det sedan ut
 vilket & kallas för blick, så när man tä
 några blick så har man grova slantar som
 är berrade hål i så har man smalare
 slantar som är västa i den smala ändan
 som man sticker i grove berrade slantar
 vilka läggas på taket som kallas för kryp,
 de smalare slantar skall stå med ena
 ändan i marken den spetsige ändan så
 krypsen på taket så gå täckarna på
 den och flyttas uppåt emellan så & blick
 tills taket är färdigt.

FOLKLIVSARKIVET
 Institutionen för folklivsforsk-
 ning vid Lunds universitet

Önskas närmare upplysningar
 å jag har mer att lämna står
 jag gärna till Eder tjänst
 Höghälsningsfullt Gunnar Eriksson
 Almesjö Odensjö

259

211/123d

Acc. nr M. 10823:46.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västbo

Socken: Villstad

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Karl Nilsson

Adress: Fållinge, Smålandsstenar.

Födelseår och födelseort: 1897, Villstad.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Ja

Ja de äro bundna med järntråd.

Nej

~~xxxxxx~~ 5%

c:a 3%
 " 8%
 " 15%
 " 75%

Nu användas järntråd för bindning. För 50 år sedan användes "raft och vidjor" för bindningen.

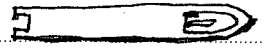
6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Fortlöpande söm.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

En man breder halmen, mästaren syr med en 40 cm. lång nål av järn, varå tråden är virad. När nålen stickes genom taket, är en nålpojke under, som ser till att ~~nålen~~ tråden drages runt ett "bjure" samt c:a 3 cm. bakåt, sticker genom nålen till mästaren.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

En järnmål c:a 40 cm. lång.
En ~~sax~~ att jämnklippa "hofsen"
kniv

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

När man band med raft och vidjor användes träbearbetningsredskap.

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

Nu användes nål/se ovan / och kniv. Då man täckte med raft och vidjor användes en raka. Den var 6 tum bred och 1 alm lång. Skäftet var fäst på sned i brädan. Nedre kanten var spikad med små spikar, ett tums mellanrum, så att det blev som en kam. Undre sidan var kälad så här . När halmen var bredd på taket använde täckmästaren rakan att jämna haknen så att taket blev slätt och jämt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Dessutom användes en "härepåk" Den var 1 m. lång. När halmen var bredd och jämnad med rakan lades raften. Underifrån stacks då upp vidjan och en man tog "härepåken" och stack genom taket samt med spänn mot ett bjure sammantryckte halmen så att det blev sträck på vidjan. Därefter knöts vidjan och ändan fästes under raften. Därefter jämnades taket ånyo med rakan. Sist skars taket jämt med en kniv/avbruten lie. Då lades en ribba som mall, varefter halmen skars jämn efter denna. Den flyttades c:a 4 cm. och sedan skars ånyo. På detta sätt blev taket jämt med små krusningar där skärningen skett.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

nej, men ett förskinn av läder så att inte kläderna förslitas så fort, och ej fuktighet tränger igenom vid regnigt väder.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

Ingen särskild beredning med än att i görligaste mån krokiga strån tillrättaläggas.
Täckning med vass förekommer ej.

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

Inte numera.

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

Endast i takskägget.

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak. (vasstak) även på nya hus?

Nej inte som jag känner till.

14. a. Hur ryggas taket?

Man lägger krokig halm över, som är blött för att vara lätthanterlig, sen hänger man "hanger" över. Hanger göras av 7-8 cm. tjocka stänger, ca 1 m. långa.

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

Ett söndrigt tak lagas med takstickor som stickas in i halmen över hålet.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

En mästare, en som breder halmen och en nålpojke.

M.10823:49.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Nej det har jag inte hört omtalas.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

På läkt.D.v.s.6 a 7 cm.grova stänger som skrädas
något på två sidor.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Jag kan ej ge någon mer omfattande beskrivning.

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Jag hjälpte till som taktäckare i min ungdom
å min hemby.

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Numera arbetar jag inte med taktäckning.
Jag är kom:ordf.m.m.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

266

213/123 d

Acc. n:r M10823:50.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Västbo

Värn

Socken:

Vätthult

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Oscar Odin

Adress:

Gislaved

Födelseår och födelseort:

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Nej.

211/2036

Acc. n:r M.10823:51.

LUF 62

261

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västtra Jkp

Socken: Hålmeryd

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Karl Svensson

Adress: Boda Lamhult V

Födelseår och födelseort: 1881 Gällaryds socken

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak finns några år
2. för cirka en 40-50 år sen lades en så kallad raft över på halmen och bands fast med och bands fast med ljörkvägar en 60 centimeter
- numera bindes halmen fast med galvaniserad järntråd
- 3 nej
- 4 för närvarande cirka 10 procent
för cirka 10 år sen 30 procent
för 20 år sen 50 procent
för 50 år sen 75 procent
- 5 numera är det sällsynt med takkäppar bara järntråd

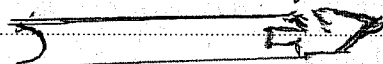
6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6. fortlöpande söm

7. man har en så kallad nål som man lägger om tråden på och tar cirka 12 centimeter framåt nedanför läktan så går en inna^{och}nför^{sticker upp nålen} ungefär på halva styngets bredd bakåt ovanför läktan

8. det är bara en nål
nej

9. det är bara en så kallad nål för att starkt trä eller styvt järnplåt
6 centimeter
bred
och 40 centimeter lång

10. jag har inte använt några andra redskap

M. 10823:53.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

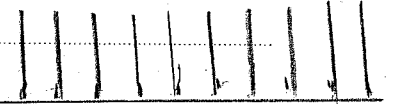
11. nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

12. man rensar halmen från en så
kallad reffa som ser ut så här
och fästes i en vägg

13. a. Täcket även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

vass har jag aldrig lärt på något tak
13. det täcks både ovanpå och direkt på läkt
Ja. Takskägget klipptes då det är färdigt
för en 30 a 40 år sen (det så gott som allmänt
med halmtak från nya kostallar

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14. man böjer halmen över ryggen lika
åt båda sidor sen lägges ovanpå halmen
som vi kallar hanger av trä 150 centimeter långa
högfästa i Toppren med ett mellanrum
av 45 centimeter

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

15. 4 styck en bieder halmen 2 styck fast
den en från läket a en innanför och en
som fraktar upp halmen

M.10823:54.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindskejderna till fäste för takkåpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

16. Borrat hål i vindskenorna har jag inte sett, men då halmen bandi fast med kåppar o björkvedjor spikades på en kallad skarnlist ovanpå vindskenan som takkåppren slacks under

17. det lägges på läkt

18. nej

20. för längre sen har jag täkt några tak här i Hälmaröd socken

21. Byggnadsarbetare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

262

211/2036

Acc. nr M. 10823:55.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Västerg*Socken: *Hjalmseryd*Uppteckningsår: *1948*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Gunnar Andersson*Adress: *Värnas Länshytt*Födelseår och födelseort: *1891 Värnas*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkärpar?

Svar:

*Ja halmtak.
De äro bundna vid underlaget
med ståltråd och rafft-kärpar
Sådant läcknings-sätt brukas ej
här på orten.*

- a. På nyuppförda byggnader brukas ej halm b. ej heller för 10 år sedan
- c. för 20 år sedan hälften av nybyggarna
- d. Halmtak användes då allmänt takkärpar användes eller sys halmen på

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material; konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

1910823:56-

Isolerade band användes

Halmen breddes jämnt på underlaget därpå lägges takhjäpp längst underlaget och fastbindes med ståltråd eller vridor

Räkn ett lättekäsat bräde sat och kniv

är obekant

Räkan ett skärat bräde 12 cm brett 60 cm långt med skaft kniv kullig åt eggen 30 cm lång och skarp. Saken har 20 cm långa skär

Räkan användes till att slå halmen jämn kniven till att skära halmen när taket är bäckt saken till klippa takhjäpp jämnt

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M.10823:57.

Rej blott skor med gummitbttnar

Slaghöskas och allt ogräs rejas bort
och stiles jämn och avhugges i
roländan

vass användes ej på användes
ej på denna brakt

Endast när det är smält om vahn
ja för det mesta

Klipper med sax

ja för några år sedan nu mera sällan

a. Halmen breddes lika på båda sidor

och topparna vikas över ryggen hänger
påläggas 30 cm emellan

b. Gamla tak gör ej att laga rättvis
och sönderblästa tak lagas så att

det trasiga plockas bort ny halmen påläggas

15 En bredd halmen & hinder är det vanligt

M.10823:58-

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Har ej sett eller hört något sådant
förfaringsätt

17. Läggas (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

På cirka 10 cm runda granstavar med
30 cm mellanrum

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Ej i dessa trakter

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Ja om så önskas dock är taktäckning
med haln en ganska enkel sak.

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Har på trakten och någon ^{gång} i andra
sacknar på enstaka ställen

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Ja Landtkulturare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

213/205d

32801

Acc. nr M. 10823:59.

LUF 62

271

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Nästra Vpn*Socken: *Kultsjö*Uppteckningsår: *1848*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Emil Petersson*Adress: *Lunda Kultsjö* ✓Födelseår och födelseort: *1882*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

*jag
jag bundna på underlag
med snöre järntråd
nej*

de är för

jag

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och ange materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10823:60.

jag båda delar
men har både ansvida raft
och mjölar eller syr

ner man syr ~~for~~ man med
nål

raft r/g

nål

M.10823:61.

nej

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

halmen breddes jämnt

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

båda delar

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

klypes
reke numera

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

man lägger på båda håll
på ryggen

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

en breder och en binder
eller sår

M. 10823:62.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

nej

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

på trä

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

nej

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

nej

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Härstjör

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Byggnadsnickare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

272

213/205 d

Acc. nr M. 10823:63.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Västra

Mån

Socken:

Hultsjö

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Erik Bergström

Adress:

Böllingetorp, Hultsjö

Födelseår och födelseort:

1880 Nyggersryd

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar? (raftar)

Svar:

1. ja. halmtak men ej vasstak.
2. för 50 år sedan bundas dessa tak med vidjor och raft, senare blev det stältråd i stället för vidjor.
3. nej, bara på ryggen lades lös halm som höls fast i tränger som kopssatta två med pinnar i varrade hängdes på ryggen på dessa pinnar lades trä.
4. a. det är 40 år sedan jag var med om denna metod, det är 30% b. 50 c. 70 d. 90 e. 5 ja.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10823:64.

6. jag använder fortlöpande söm.
7. först binder man viskorna av råghalm sedan hugges dessa jämnt åt rotändarna. Till dessa viskorna lägges då till varandra och bindas fast i rak längd och bildar första underlaget. Till höfs sedan börjar täckningen med lös halm. Man fodras till detta arbete en man bres halm och har ansvar att Taket blir lagom tjukt jämt slätt. Man förer täcknålen som är av stål 53 cm lång 3 cm bred på denna lages fin mjuk ståltråd. Man är under Taket och tar emot nål och för upp den så tråden kommer omkring taktråden så fort går blick efter blick ett för varje lakttråd. Täckningen börjar från vänster och går åt höger styngen ungefär 10 tum mellan varje.
8. blott täcknål, b. mj.
9. redskap, nål, material, halm.
10. En handgry och ett slagträ till takskägget.

M.10823:65.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11. nej, jag använder helst gummskor.

12. a. Slagtrusken råghalm drager som den är, verktrusken derimot tillrättas först, men är ändå underhållig. b. Vass har ej förekommit i dessa trakter åtminstone på senaste 100 år.

13. ja det täckes mycket på det gamla. b. nej inte jag, taket skall vara jämnt utan klippning. c. det arkugges med yxa och slagträ jxan hålles efter vискarna som ligger under seden detta är först är taket färdigt.

d. nej inte nu för tiden men för någån sedan täkte jag några stycken ladugårdar.

14. det skall vara extra tjockt med halm på ryggen, denna läggs mitt ryggen så att halften nedpräjas åt var sida därefter

* Sträcker 3 grova järntrådar i på ryggen i på var sida i Takets längdriktning dessa blir sedan nersydda i styngen och ryggen ^{hålls} fast

15. 4 man i bren halm i styr i teremot mål i kantloug

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.
17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?
18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?
20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?
21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16. Ja har sett, detta var inte ovanligt för-
i tiden då inga spikar förekom i dessa hus
all matiel var av trä till och måd dörrens
gångjern var av trä så nog behövdes det
hål. Hålen i dessa vindskeidar skulle sitta
som gränkåpp huggen med rotholmen vid,
dessa kåppar placerades i dessa hål med
rotholmen på yttresidan detta blev fästet för
festsättningen av vindskeidan ej till något annat.

17. Både delarna.

18. nej inte i dessa trakter. 19. ja.

20. Teckning utlösen på sommaren det
det är något är sedan jag tog frukt från detta.
Hultsjö. Skepperstad. Stockeryd. Hjälmsjö-
(Oss Bronobergsån) 5 lockmar alla.
Det hade varit intressantare skriva om folk-
livet i gängen tid om ryggsåstuga och yordkulan

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

213/202 c

Acc. n:r M1.0823:67.

LUF 62

270

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Västra Yrk

Socken: Nydala

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Oscar Johansson,

Adress: Gärd, Hockeryd. ✓

Födelseår och födelseort: 1885 Nydala

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

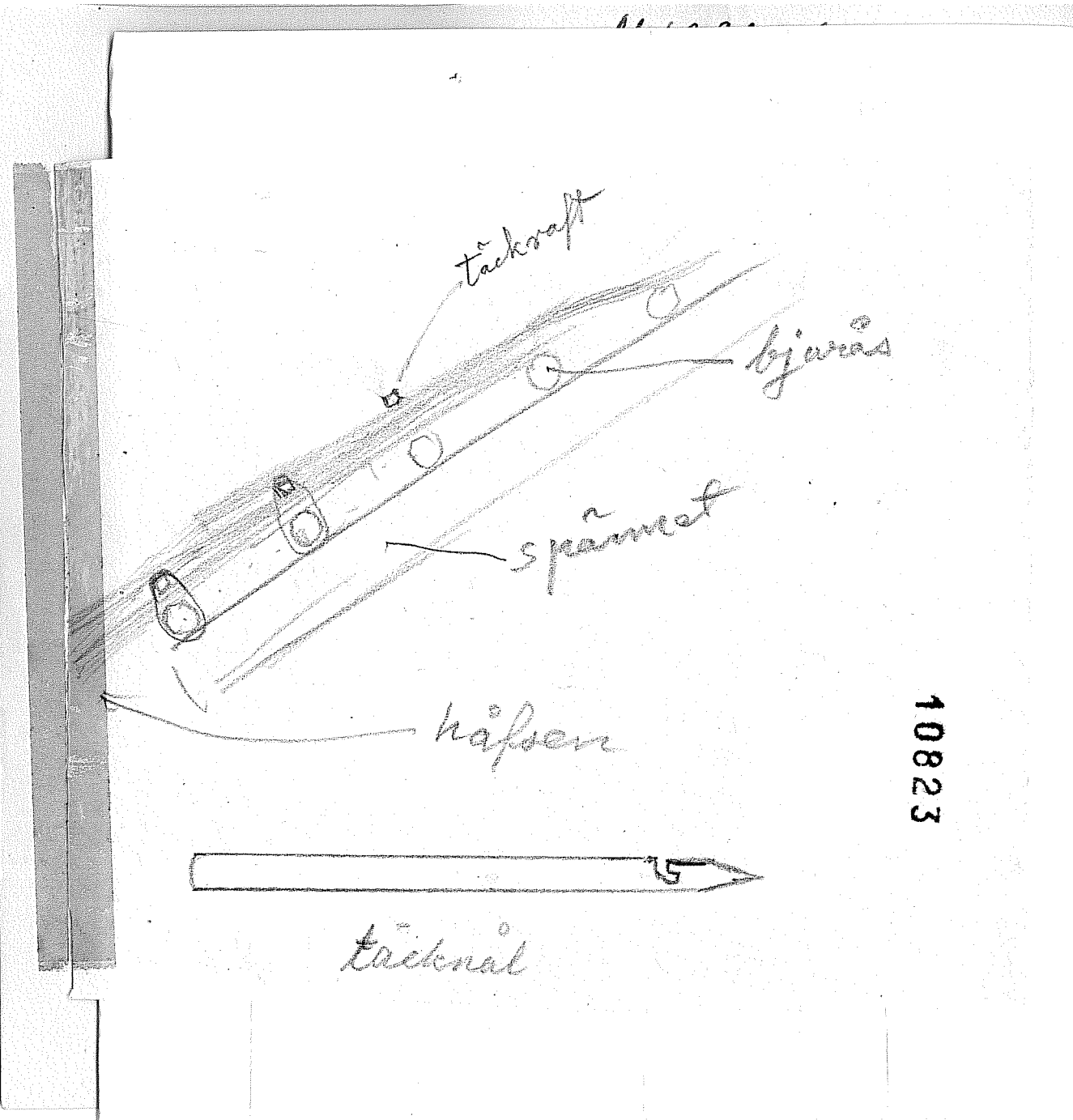
Halmtak endast, Vasstak icke
Ja, vidjor eller numera oftare järntråd.

3) Nej

4. a. 5 à 10 %

b. 10 à 15 %

d. i allmänt bruk på uthus
(icke på boningshus)5. Menas härmed de under 7 omnämnda
björåsarna?

10823

M.10823:68.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6. Isolerade band

8.b. Ikke vad jag vet.

7

8.a

9.

10.

} besvarat på särskilt papper
se sid. 71.

M. 10823:69.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Nej (ynkestäckare har ej förekommit i min tid)

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12. a. med slagtröskning.

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. har förekommit men är icke regel.

b. endast räffas, de värsta ojämnheterna skäras ibland bort med en stor sax.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

c. Takskägget "hofsas" d. v. s. hugges jämt med en skräpja mot t. ex. en plankbit som en medhjälpare håller emot underifrån.

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Nej

d. Läggas halmtak (vässtak) även på nya hus?

14. a. De uppskickande ändarna av översta halmskiktet vikas över takryggen, sedan tar man lös halv (icke långhalv) och lägger i ett tjockt lager ovanpå. På detta trycker man till sist ner "hängen", som med sin tyngd håller halmen nere. En sådan består av två drygt famnslånga ungefär 4" rundslanor, som bonas igenom cirka 20 cm från smaländan och förenas där med en träbult till en sax. Ungefär $\frac{1}{2}$ meter mellan hängerna.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

Förteckning på särskild papper

? M. 10823:70.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskejderna till fäste för takkåpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

17. Bjuråsen (se svar 5) är av rundvirke (endast barkat) och icke sågat.

18. Nej

I den mån jag kan.

Leke yrkestäckare, har endast tecknat eget tak och hjälpt ett par grannar.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

Frågor: 7-10

rikt. av

Oren Johansson
Hälsjö, Hockeryd

f. 1885 i

Vydala

På taketolarna "spännena", som stå 4 à 5 m. från varandra läggs "bjuråsar" längsgående runda, avbarkade slankor, väl 4 i tjockändan och kanske 2 i tunnändan där de gå lott. De fästas med 2 inborrade träbultar (en under och en över) vid "spännnet". På min ladugård, som är 14 alnar bred, är det 22 bjuråsar på var takhalva. Mellan två bjuråsar är ett "blek"

Första påläggningen halva går nedanför nedersta bjuråsen och räcker förutom "hopsen" över om 2 blek, d. v. s. upp till 3de bjuråsen.

Ovanpå den lägges en "raft" (förr i världen en smal granspöle, numera en 1" x 1" sågad ribba, rakt ovanpå den nedersta bjuråsen, och bindes hårt fast vid den med ungefär $\frac{1}{2}$ meters mellanrum.

Förr användes härvid björkvidjor men på de sista 10 åren järntråd. För att få järntråden genom halvan använder bindaren en alnstång "täcknål" av järn (se bilden). En man på undersidan av taket fiskade upp tråden och stack ut den igen till bindaren, som satte tväret mot raften och drog till hårt. Detta första haluskitet, som också kallas ett "blek", lages betydligt tjockare än de följande.

Nu lägges ett andra blek av halva ovanpå det första, så att den nedersta raften blir täckt, och ny raft lägges över den 2da bjuråsen och bindes hårt fast som den förra. Sedan kommer varje ny påläggning av halva ett blek högre än den förra.

Om beredning av björkvidjorna

De skuras vid savningstid t. ex. bland uppväxande björkar i diken,

Fortsätt. på nästa sida

M. 10823:72.

icke mer än 1 cm tjocka i grovändan.

Man aukvistade dem försiktigt med
en kniv, satte foten på tjockändan och
vred smaländan tills hela vidjan var snodd.
De buntades sedan, 50-100 i buntar,
lägges i vattnet några dagar före torkningen.

M. 10823: 73.

Forts. på svar 14, a. De två yttersta hangerna (med
gavlarna) gå ända ned till takskägget.
Är det dessa som Ni i frågan 16 kallar
vindskederna? Och är "takskäpparna"
detsamma som våra björåsar eller
täckkraft?

14. b. Lagar helst endast provisoriskt
med bräder, tills taket kan täckas
om helt.

15. Minst 4. en att bära halan och passa upp,
en att breda ut den (det viktigsta),
1 uppe på taket att binda och en på
undersidan att ta emot järnbräden
och sticka ut den.

273

213/206 a

Acc. n:r M. 10823:74.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Wästna*Socken: *Skypersstad*Uppteckningsår: *1948*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Larsen Karlsson*Adress: *Skypersstad Helgörsd Sjöväg*Födelseår och födelseort: *1881 Skypersstad*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvett för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller ~~vass~~tak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (~~vassen~~) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande? *5. procent*
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkåppar?

Svar:

1) ja

2) järntråd

3) Slagtröskad halm användes och täckes för slannor som är till underlag 15 tum i mellan varje slanna och bindes fast med bleck efter bleck med en fjädersk av 14-15 tum

4) a. 5 b. 10, år. 10 procent för 20 år 20 procent för 50 år 100 procent

5) långa raftor se sjö mot långa

M. 10823:75.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

8) en läng, å en pryl, med håll i änden,
lika en nål, denna pryl å 18 tum lång.
b. för används vid för som var vridna
och inga andra redskap

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11/ vi har inte något på händerna, vanliga kläder.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

12) Långhalmen brödes bleck efter bettet och bindes med jerntråd och halmen i mellan saft och slansas, och så får halmen gå ner över hafven så inte den blir synlig.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13/a det kan gå båda delarna
b. Det beskräres i underkantens
d. ja

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

man bröder ut långhalmen på ryggen och binder med båda ändarna såger en saft ovanpå båda sidorna och binder med det med jerntråd.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15/ två man bröder, och tre man binder det blir fem man på var sida och så täcker man ett tak på dagens om inte det är allt för stort.

274

213/206a

Acc. nr M. 10823:77.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: SmålandHärad: Västra häradSocken: SkymnesträdUppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Hilfred Halm.Adress: Skymnesträd Sämsjö. ✓Födelseår och födelseort: 1881. Sämsjö.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Ja.

2. Äro bundna bindes halmen medelst järntråd. För användes vidjor.

3. Halmen är slagtröskad, och hålles fast medelst raft som ligger inuti taket.

4.

a. 5%.

b. 10%.

c. 25%.

d. 75%.

5. Ja.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

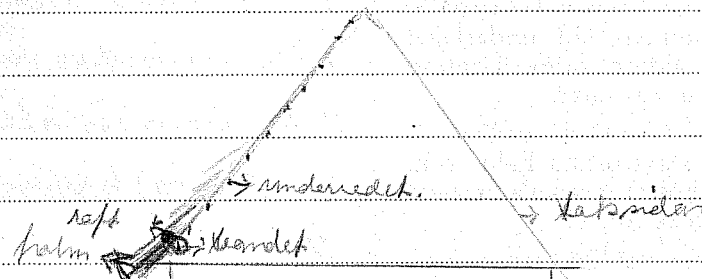
M. 10823:78.

6. En del fall användes rättet ett "ry" på paket, alltså huden hänger samman. Men det mest vanliga är nog huden på sig.

7. Först läggs ett lager halm ett så kallat "bete" därpå en raft, och så bindes detta fast vid undermedet. Och så ett nytt bete, ny raft, och så bindningar o.s.v.

8. a. En lång, ett klippa av huden med, och så en nål, en spetsig stöke, en halv meter lång, med ett hål i den spetsiga änden, för fastsättande av huden.

b. Yrkte med jag, och:

10. Man tar nålen, huden huden i hålet på nålen, stöcker ned den genom paket. Träder så på en annan och får huden om undermedet eller "skanen" och drar upp den, drar åt och så binder båda änden, och klipper av huden med längen.

M. 10823:79.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12. a. Man häskar rågen medelst slaga, samlar det i kävar, och lindar detta samman.

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

b. Vassen här får liden till.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

13. a. Många ha för vana att täcka överpå det gamla taket, men det härta är jag att man bara täcker det gamla.

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

b. Medelst beskärens taket jämt, så att det blir en fin "kaps" som det kallas.

c. Hur behandlas takskägget?

c. Detta manas väl med mossan som växer på gamla tak. Den får växa in lite till här det.

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

14. a. Man tar och ritar halmen över ryggen, och lindar fast en stång på vardera sidan.

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

b. Holm tak går lättast att laga med vanliga takstinken som användes till ryan tak.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15. Ofelldes beroende på takets storlek och längd.

Det brukar vara ett par man som bieder ut holmen och de övriga lindar fast den. Och så hantlangare fästas.

M.10823:80.

2.
16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkämparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16. Ja. Dessa kämpar kallas sörkar, och
höggs av små fina granbudsar. Numera användes
inte dessa.

17. Raft. Sågad läkt, 1-hums fjälsant.

18. Yrke nu i Småland.

19. Ja.

20. Hos grannarna här i katsten.

21. Lantbrukare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

211/130ab - 212/130 cd

Acc. nr M10823:81.

LUF 62

260

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Östbo Härad

Socken:

Engel

Uppteckningsår:

1948

Vida! Järnkärl förbrukat!

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Erik Jönsson

Adress:

Bergsjö, Engls. ✓

Födelseår och födelseort:

1897

Engls.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Ja, halmtak finns.

2. Halmen bindes med järntråd

3. Nej

4.

a. 40 %

c. 50 %

d. 100 %

5. Nej ej nu mera

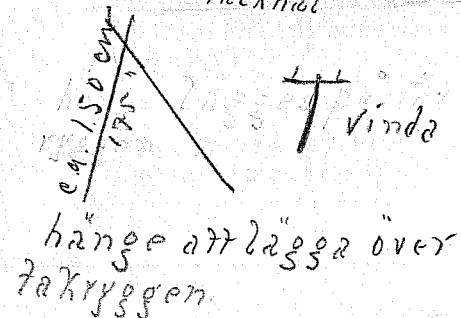
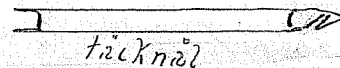
6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10823:82.

6. ja bidaderna, men i första fall saue fortlöpande söm.

7. Rivändas mjukt jämnt, uppkirad i fisknålen. Hålls fast med björnsen ända, när man rids fisker. Bred björnsen ca. 50 cm smällen lång stång, den som sedan är ca. 20 cm tjock och 20 cm lång. gör detta

8. En yta. En sk fisknål, 60 cm lång — saue fisker. en binda om lägga håll på

6. ja bidaderna — saue ja liit hvi maktiskt.

9

ett lopp hultet, bit utfört brude
störst bit 20 is.

10.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

11. Nej

12. Går som taktäckning med slaga (slags) kullen
ofta phyl, och buntas sedan 6 kärnor: varje
bunt
Vass användas ej.

13. Vets före kommer att den gamla taket
men oftast täckes utanpå det gamla taket

b. Nej ej här på orten är det brukligt

c. Behövs med en hand yxa, som kullen under
så står man med en planklapp över spetsen
d. Nej. i ena änden så det går att hålla: den

14. När sista eller näst sista björken är segad. Påläggs
ryggningstakten. Sedan utgår björken och annan takten
samt belystas, den får ju också buntas för att få upp
den på taket. Det åtgår 1-2 buntar till varje träng,
som läggs eller trängs över ryggen på taket. Helst läg-
gas en ont bar utkan om takryggspetsen.

3 pers i varje lag. en bärar takten, den andra
up, den 3 dj. tar emot och stöter ut mälaren
För 2-3 lag åtgår en person att föra upp
takten och lägga på här på mälaren.

M.10823:84.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

16. är ej känt

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

17. Ja, på ted vi kallar Ljurärar

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

18. Nej

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

19. Som lämplig person att besvara är erant frö:
yrformuler bitt jag förelä för min hustru + Ringel
Johansson, Söderbyholm, Byggn. Värnamo

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

På min egen gård, dels som hjälps åt gran-
nar.

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Leutbruket.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

X är vår mestadels utvärskad flara av

248

209/201 d

Acc. nr M 10823:85.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap: *Småland*

Namn:

Härad: *Åstma*

Adress:

Socken: *Säddam*

Födelseår och födelseort:

Uppteckningsår: *1948*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande? *5%*
 - b. för 10 år sedan? *20%*
 - c. för 20 år sedan? *25%*
 - d. för 50 år sedan? *20%*
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

*Enslake**Järntråd**Slagtröskad**ca 5%**Ja.*

M.10823:86.

Isolma

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

Skärlas

b. vassen? —

När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

Nej

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

Ja

c. Hur behandlas takskägget?

Nej

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

Två ot.

25801
M.10823:88

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

268

213/1306

Acc. n:r M. 10823:89.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Östbo Härad 7/8

Socken:

Hagshult socken

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Hart Johansson

Adress:

Gråshult Kleishult ✓

Födelseår och födelseort:

1886 Hagshult

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak
2. De äro sydda vid underlaget med ståltråd eller bundna fast i då användes raftaståltråd
3. Det användes slagtröskad halm bindes ^{eller} sys fast
4. Alla halmtak så bindes eller sys fast med ståltråd eller järntråd för närvarande för 10 20 50 år sen för längre tillbakarakt vidjor
5. Inne här i vår ort som jag vet om

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

5880
M.10823:90.
6. Nej

8. Täckås till att gå på. Nål till att sy med

9) Nål utav järn eller stål när man syr
Nål utav trä när man binder baket
Flalm raft kräd

se sid. 93.

10. Nälen till att sy med.

M.10823:91.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12. a. Slagbröskas och bindes ihop i bärvar
b. vass användes icke.

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

Den skördas när trägen är mogen -
och när den är torr körs den in i ladan
och förvaras där

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

13. a. Det är mycket vanligt att bäcka
utanpå det gamla taket

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

b. Det är icke vanligt att beskära taket
c. det klippt av med sax

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

d. Nej inte nu för tiden det har nästan helt
upphört att lägga halmtak på nya hus

14. a. Hur ryggas taket?

14. a. Det läggs först på bottenbalm sedan hänglor

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

b. man sticker in balm i träet och packar åt
stadigt och binder åt

se sid. 94.

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

15. 4 man i ett lag en man breder ut barmen
en man syr en man flyr ut nälen
en man är så kallad barmhängare

M.10823:92

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindskejdarna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

16. Nej det vet jag inte om

17. Taket lägges på så kallades burasår
länga runda träslanor

18 nej inte på boningshusen

19. Nej jag tror inte det behövs några
utförligare frågor

20. Jag har varit verksam som taktäckare
i Hagshult i min hembygd sedan
ett 30 eller 35 år sedan några dagar nästan
varje år
ja
jordbruksarbetare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

7. När ett tak bindes så sker det på följande sätt
Halmen breder ut så jämt som möjligt på underlaget
på de så kallade buråsarna raften läggs mittför
buråsen och bindes fast vid buråsen med en sorts
grövre tråd än när man syr

8. När man syr ett tak användes ingen saft
dä användes en nål som man virar tråden på
och syr med. och till att gå på användes utav trä
en så kallad täckås som flyttas upp åt taket så fort
det behövs. När ett tak syr så tillgår på följande sätt
man sticker in nålen över buråsen och en man
är innanför taket och sticker ut nålen inte mittför
samma ställe utan något lite tillbaka så kallades
bakstyng å så under buråsen när nålen sticker tillbaka
och ungefär 40 centimeter mellan varje styng

9. Redskap vid täckningen Nål utav järn eller stål
när man syr Nål utav trä med ett hål i
när man binder taket

Material. Halm raft ståltråd

täcknål till att sy med

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

13. När man börjar att täcka ett kalmbak där man börjar kallas kops å i kopsen lägges först små bundna kärvar en rad innan man lagges mer holm på och när taket är färdigt täckt och ryggat och räfsat så klippes kopsen med en såk som man använder när man klipper en häck omkring en brädgård. eller ett annat sätt att hålla i rya å slå med en brädlapp vilket går betydligt skickare än att klippa med såk.
14. När taket skall ryggas går det till på följande sätt
 det lägges först halm så kallades bossalm sedan läggs hänglor eller ett annat namn
 Hänggervar dessa äro gjorda av runda brastanor och äro ungefär en och en halv meter långa å äro antingen ihoprade ihop med en bräpinne eller fästade ihop med en grov spits å dessa hänglor läggs med en alns mellanrum utefter ryggen

Emilia
 Österlund
 Helsingfors m
 1948

uppt. av Karl Johansson
 Essäskrift, Helsingfors
 f. 1886 i. Helsingfors

FOLKLIVSARKIVET
 Institutionen för folklivsforskning
 vid Lunds universitet

När man använder kaff
 å binder med bräd

håll till att frä
 bräden

269

213/1306

Acc. n:r M 10823:95.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

Härad: Östbo 7 km

Socken: Högshult

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Emil Höj

Adress: Målen Högshult

Födelseår och födelseort: 1882 Högshult

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1) Halmtak

2) ja medelst järntråd

3) Nej

4)

80 %

50 %

5) Nej

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

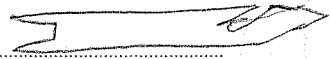
6) Fortlöpande söm

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7) Materialet är galvaniserad järntråd

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

8) en näb och följande redskap

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

b. Känner det ej

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

9) För i skiden användes vidjor och raft som bär fast halmen.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11) Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12 slaghäskas

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

vass förekommer ej

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

13 båda sättet användes

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

b. Nej

c. Hur behandlas takskägget?

c. jämnt klippes

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

d. Gamla pällar

14. a. Hur ryggas taket?

14/a med verktröskad halm som håller
samma med s. k. hänggevär

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15) 2 män i varje lag, samt en som
sittes innanför och flyttar ut nålen

M.10823:98

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

16/ Nej.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

17) På runda planor

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

18) Nej.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

19) Nej jag är ingen taktäckare

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

20)

11

11

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

237

208/128

Acc. n:r M. 10823:99

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Sverge Småland

Härad:

Östbo

Ymp

Socken:

Flängers

Uppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Algot Skallad

Adress:

Lilla Öns Östbo

Födelseår och födelseort:

1899 Flängers

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak

2. Det finns gamla tak som är bundna med vidjor, men numera med järntråd

3. Nej

4. a. Hundra procent järntråd

b. 11

c. 11

d. Likvä 60. procent järntråd

40 " vidjor

5. Inte nu men för var det käppar kallad raft.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10823:100.

6. Fortlöpande söm

7. Underlaget innan halmen läggs på, är långa stänger, kallad bjuräror, som sjukas på med ett mellanrum av 12 Tum, som fästes bräden på den första bjurären medifrån räknat längst till vänster räknat, som tar man halmen i små maskar, och syer fast tätt intill varandra och drar åt på hårt. man kan när den är en är färdigsydd har man hoppsat, som varje år man syer kallas blek, lodugårdens starklek varierar mellan 20 o 35 blek.

8. Nål järnbräd kniv skärbräda

9. skrives jag på ett påskilt papper sid. 103.

10. Nålen sticker man igenom halmen medifrån, på är lös en nålspjåk innanför som far emåt den, och sticker ut den igen, kniven beskär man taket med, då det är färdigsytt, med hjälp av skärbrädan.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11. Helt gummaskor sållan vantar

12. Träckning väntställes på långkröska och halmen buntas, lite längre tillbaka utfördes träckning med slagor, skens benämning (släjel)

13.^a På ett ant. om halmen täcker på ett gamla, men i flästa fall rinns man av den gamla halmen, taken blir hållbara och släta

b. Jag beskär alla tak jag täckt.

c. Det beskär med kniv, i vinkel med takryttaren

d. På många tak läggs halmen, men man börjar övergå till tegel.

14.^a Man lägger på väl fuktad småhalmen en 12 centm. tjäkt på ryttaren, och lite tunnare en meter nedåt på vardera sidan, så läggs (hängerjär) för att hålla halmen, med ett avstånd av 25 centm. b. Helt med takryttaren

15. I regel fem man, 2 man på taket en bär ut halmen, en ryttar en är under taket och flytt ut nälen 2. är hantlangare att flytt upp halmen och två målare

M. 10823:102.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindskedarna till fäste för takkåpparna?
• Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16. Längst tillhålls fanns avlånga hål i vindskedarna.
1 x 2 tum 3 st. i vardera, på hade de en ribba
en meter lång, med ett avlångt hål i den ena änden

på tråddes ribban ut i hålet på vindskedan
spikades fast på björren, och med kil i ribban
utånför vindskedarna till att hålla dem.

17. Taket läggs på raft. kallad björ

18. Det har jag aldrig sett, lämnat har jag sett.
jardtak.

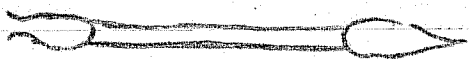
19. Om det är några frågor jag kan besvara
sär jag gärna till tjänst.

20. I Flängers roden av Jänkåningslån
har jag varit taktäckare i 25 år.

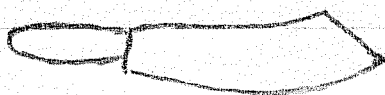
21. Huvudyrket är Lantbrukare,
som biskopska är taktäckning rickare
remeritabe samt plaktade

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

Nº 9 Vid takläggning har man utom näl, kniv, skärbräda, ställning, kryppar, Tatara, gaffel, såpsa krypparen är långa stänger fyra tum tjocka, och på dessa påspikas slackor med näl, till stödsarna krypparen lyftas upp med hjälp av stödsarna mellan varje ryddad fyra biter, när man kommer högt upp på taket användes (Tatara) det är en liten lång stång, vilken är spikad en kort ribba, 60 centim. från den smalaste ändan, den användes på så sätt, en man står på ställningen, på bröstet han på en halmbunt (baka) vilken han lyfter och balanserar så att upp och låter den falla på taket där den behövs

Näl

Kniv

Tatara

238

208/128

Acc. n:r M. 10823:104.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Åstbo* *Ymp*Socken: *Hälsjö*Uppteckningsår: *1948*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Gustaf Sandman*Adress: *Hälsjö* ✓Födelseår och födelseort: *1881 Hälsjö*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Ja halmtak finns rätt allmänt. Ej vasstak
2. För bund halmen med vidjor och "raft" men nummen användes endast järntråd
3. Nej
4. a. knappt 50%, b. 60 å 70 %, c. 80 å 90 %
d. 100 %
5. Ja för, se 2. Inga numera.

M. 10823:105.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6. Fortlöpande söm

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7. Halmen brädes jämt och väl, samt sys fast med järntråd vid en underliggande ås (björns)

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

8. Endast en s.k. nål, att sy fast halmen med, varu järntråden omslindats. Sedan en kniv, att jämna skära tabert och "hopsen" med. b. Tröskan ej.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

9. Vid täckning för längre tid tillbakom, då vidjö av björk, samt raft eller kaffras användes, behövdes inga andra redskap alls

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10. Se ovan

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11. Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

12. "För då rågen slutztröskades behövdes ingen beredning, men nu då den tröskas på vete, sorteras bort allt skräp och småhalm.

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

13. "Det täckes ibland ovanpå gamla taket och ibland rivs det gamla bort innan ny halm påläggs.

b. Ja

c. Jämnas

d. Ja någon gång, men numera rätt sällan

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14. a. med småhalm som utlurtes, samt fästes med övre ryggningsen korsbundna stänger ("Hämmgen")

b. På olika sätt. Genom pålägg och fastbindande av ny halm.

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15. Berovende på hur stort taket är. Tre eller tre man i varje lag. En brutar, en syr och en är innanför och tar emot, samt flyr ut malen.

M.10823:107.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16. Ja. Men mycket länge, länge sen och jag kan
ej ange något fall. Numera förekommer det ej.

17. På ravel, eller som vi kallar "lyvåsar".

18. Nej inte här

19. Om jag kan är jag villig, men jag vet ej mycket mer.

20. Jag har i huvudsak bara deltagit och varit med-
hjälpare, ej mästare.

21. Lantbr.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

239

208/128

Acc. nr M. 10823:108.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Årbo

Mjö

Socken:

Hånger

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Johan M. Svensson

Adress:

Björkat Hånger.

Födelseår och födelseort: 1881.

Hånger.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvett för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkämpar?

Svar:

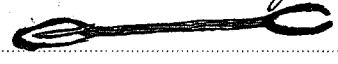
1. Halmtak, endast.
2. Bindetak, halmen bunden medelst järntråd vid underlaget.
3. Nej.
4. Dessa bundna tak, voro vanliga ända upp till 90% för tio år sedan, (a) för närvarande endast c.a. 50%. (c.) för 20 år sedan övervägande bundna. (d.) för 50 år sedan endast med vidjor. (5) Ja. Takkämpar har användts före kändan.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10823:109.

6.) bündelade användes allt efter den ägandes vilja.

7.) 3 man till laget eller arbetstyrkan. 2 man utan på taket en man inman för föratt s.a.s. fly målen med vilken man "sydd" fast halmen, med början med spän och upp.

8a. 2 st målar* vilken träden lindades på. 2 mm. förkort järntråd. kniver st. berkar på taket med. och s. k. åder till stöd att på på. som såkte från bakken och uppåt. och flyttades efter hand.

8b.) Ja för användes en så kallat halmrucka som man s.a.s. drog halmen istället för att skära den.

9. slagtröskad halme. viljor (vejer) raft. ståltråd. (målar tråd) kniv

10) föret nämt. kniven st skära jämt halmen med.

M. 10823: III.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16) Har endast en gång sett sådant. Det
var i Vittaryd (bärsletten) i
småland. c.a. 30 år sedan.

17) Raft.

18) Nej

19) Ja.

20) under de senare 50 åren. i ett flertal
platser Varuno Hänge Hårda Vittaryd
med ett flertal annika.

21) Byggnadsniskare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

240

208/128

Acc. n:r M. 10823:112.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Östbo Yrk*Socken: *Hänger*Uppteckningsår: *1948*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Art Johansson*Adress: *Klockarvärd Hänger* ✓Födelseår och födelseort: *1908 Hänger*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa *bindetak*, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

*Halmtak**bundna vid underlaget med järntråd**a) sällan b) 10% c) 50% d) nästan allmänt**Från längre tillbaks användes takkäppar i på senare tid*

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10823:113.

^{finns}
Kallman första boken i en bok där kallas kopsa sedan
bunden kallman boken efter boken och fastslogs med
järntråd som man tar på en tärknål
tärknålar tärkniv o kopsa

my

nålar användes till att ta tråden på
när kallman är fastsagd även hela boken
kopsas då och skärs

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?
b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M. 10823: 114.
ny

fräskas på långhalmsfräsk och buntas
tidigare slagfräskades den
här användes råhalv och skördas som vanligt

ja även utanpå det gamla taket
ja
dät skäres av efter att fräd som skärkes mellan gavlarna
För en del är tillbakka men ej de smare ären

med halv som rippa och skäres bort och s.k. hängvärt

Inom ett varje lag utom kantlangare
se bröder halmen se byr och vinnandes taket
och frä ut nästen

M.10823:115.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

nej

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

på så kallad bjutisar

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

nej

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

i min husorken senast 1947

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Lantbrukare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

230

206/201

Acc. n:r M. 10823:116.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Östbo

Ypp

Socken:

Rydaholm

Upppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Karl Norberg

Adress:

Sval Rydaholm

Födelseår och födelseort:

1868 Rydsby ✓

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller ~~vass~~stak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (~~vassen~~) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Halmtak
2. var bunden vid underlag st. k. bjursävar
trädvidjor av vid eller björk; numrera av jämnt så
3. ej slagtröskad, även vörtröskad måste väl fast-
bindas med trädraft i tum 1/2 3/4
4.
 - 75
 - 75
 - 80
 - 95
5. ja raft

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10823:117.

6 bärt med "isolerande band" av omkring 65 cm ^{centimeter}

7 halmen löses, breddes till ett jevt av 4. tum så drivas den försiktigt 12. tum uppåt. (Bindlaren) kommer lägga här raften över och med nål sticka igenom taket, trådes till-baka och fastbindes om raften

8 stegar, yra. slag. korteng, hammare, nål med öga. för drivbräda. nu en god högerhand & träd-vidjan drivpåk. drivbräda.

9

slag - slor. hammare - skohammare. vindskida häkt 10-12 bred 1 1/4 tjock med 4 tum tjums brod s.k. skurstik, denna för skydd över vindskidans överkant

refled drivbräda 21. + 7 ^{cm} avålar stäl långt omkring 15 tum

10 Drivbrädan för att göra den utbredda halmen jämt fördelad och slätt. nälen för att som man binda underliggande bjussis. å örens liggande raft

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. ~~vassen~~? *ej vass*

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (~~vass~~tak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

10823:118.

11 *inga vantar inga knäputor, för fötterna
bäst med gammal skå hälet ej förslitna*

12 *i min ungdom tid 60-70 år sedan skulle hal-
men repas för att få den så fin och skild från
ogräs o småholm fastbindes med 2 band. samt
påläggningen jernhuges. och hanteras vänligt*

13 *båda delar är förekommer, på täckning bör ej
förekomma, det har endast nackdelar*

*En hård beskärning är skadlig, en god handbe-
ring. c takskägget, men höfs. nedre kant av taket
d. det senaste året ^{skars} 1947 klipptas väl*

*har ej förekommit någon råghamstäckning
på grund av missväxt*

14 *Slavholm ^{läges} på taket breddes till en meter
på var sida. i toppen bör vara 15 cm med halmen
b. är ej lätt. men skärast om det är genomlöpvande*

15 *en- eller 2 till transport, en ansvarig ^{träd} bredare
en god, eller 2 sämre bindare. detta utgör ett lag
då m. d. täckes så. då blev det många lag*

*förr i tiden täcktes
daliga tak. Ideligen av höj till Rågarna. Haft. v. j. j.*

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

16 nej

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

17 Läktet bestod i björås 12 fura mellan som
s.k. spräkt eller en mindre ås

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

18 Småsten har jag ej sett yttertak av trä
men flere små stugor med trä inunder
med jord-torr. den första jag såg var 1878
hos min fars trappare. Torparens namn var
Pål Farkelson, Torpets namn var hamnen
Detta är andra gången adrian Håret Lagan

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

19 försikt besvara eder frågor men tro mig
ej har gjort det tillräckligt. Ni kan i så
fall ge några rader om förhållandet
Beraga k.k. Byrby k.k. Ställe gränsberga k.k.

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Bydahlhol
för tillfället bör jag i liten stuga och
går lite i Trädgårdna Sommar tiderna

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

231

206/201

Acc. nr M 10823:120.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna hämnade av

Landskap:

Småland

Namn:

Fritjof Johansson

Härad:

Östbo

YK

Adress:

Stallgård Smålands Rydaholm

Socken:

Rydaholm

Födelseår och födelseort:

1889 Rydaholm

Uppteckningsår:

1948

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. ja halmtak, men ej vasstak
2. bindetak
3. förkammare ej utan på bjälke ryggen
4. ca 10%, ca 30%, ca 60%, ca 80%
5. ja i de alla flerta fall

M. 10823: 121.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6. isolerade band i de stora flanka fall
7. skallen binder mellan bakilanan
(björnsken) och skäppan, för i
tiden med björksvidjan, munnen med
gub järnblad

8. a. en käng för sträckning av järnblad-
banden, när vidjan används för att
ingen redskap för bindningen.
8. b. en med skäpft försett bräda vilken
man går på när järnbladen sträcks.

se sid. 124.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

17. 10823:122.

11. nej, icke vanligtvis

12. a. råghalm det enda som användes
kränkas med slaga eller numera
vanligtvis med långhalmstränka.

12. b. vassstak har aldrig förekommit här

13. a. endast i något enstaka fall
täckes utpå det gamla taket.

13. b. förekommer i vissa fall

13. c. inte på något särskilt sätt
utan möjligen lite gäsfening.

13. d. ja i enstaka fall

14. a. när tidarna äro upptäckta än
långt som går så lägges utpå
ryggen ett gamla tjukt lager
med halm. Samt i sin tur förhåll
med t. h. karg.

14. b. förekommer sållan, då utföres arbetet
på olika sätt

15. i regel 1 man som breder ut halm
och en som gör fast banden, samt
1 eller 2 män som förklarar upp halm och karg.

M. 10823-123

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16. Har aldrig förekommit här

17. Taket läggs alltid på slantar
(bjurråvar) Samt alltid läggs
på spannan och i samma längd-
riktning.

18. nej

19. ja om jag kan

20. jag har endast deltagit i
taktäckning några gånger

21. mitt yrke är inte als taktäckare
men har redan adresser på sådana
som rätt mycket uppskatt därmed

E. G. Norberg Smålands Bygghälsan
Gunnar Johansson, Långryd, Horda
och både svarat!

liwchman

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

10823

sådan 8 b. åkeropade brada född
från Kuntidam
kräda spant

Samma kräda född från
en ändam

M. 10823:124.

ACC. N:R

lillampligt
vid 2.

s. h. häng som håller

fart ryggen

halm

utan vindbräda

med vindbräda

spant

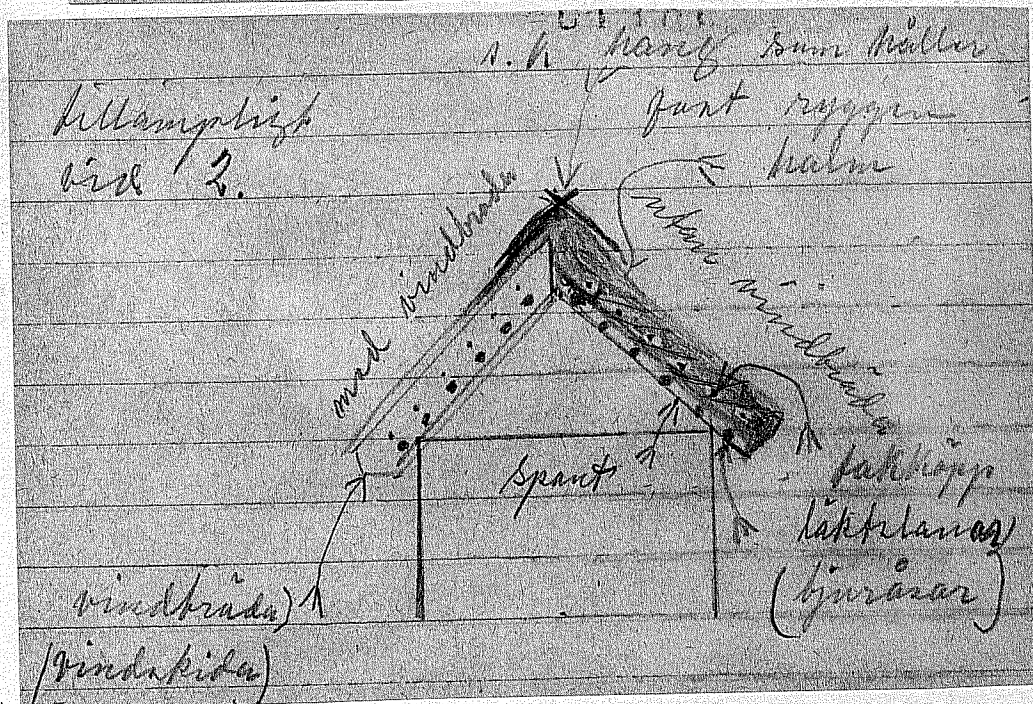
fakhöpp

läktlana

(björnar)

vindbräda

/vindskida

241

208/129

Acc. n:r M. 10823:1257

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap: Småland

Namn: Anders Svensson

Härad: Östbo.

Adress: Gallagård Tännö

Socken: Tännö

Födelseår och födelseort: 1893. Tännö.

Uppteckningsår: 1948.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Ja.

Tidigare användes raft som lades på den utbredda långhalmen, samt bands fast medelst vidjor, sedan omkring 30 år tillbaka bindes halmen med täcktråd av galvaniserad järntråd. (Eller sys fast som vi säger.)

a. 60 %, b. 75 %, c. 90 % och d. 100%.

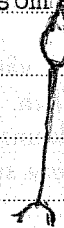
6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Fortlöpande söm. Vid rafttäckning isolerade band.

Taket är läktat med bjuråsar (stänger) cirka 12 tum

mellan varje, vid varje sådan ås sys en söm med början på den nedersta. Redskap användes endast en nål

av stål som träden är uppvirad på, av följande utseende.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

M.10823:127.

Nej.

Förr tröskades den för hand med slaga, numera på särskilda rågverk samt bindes med två band i buntar.

b. Vass användes ej.

a. Råda delarna.

b. Förr gjordes det i en del fall, är numera bortlagt.

c. Jämnskäres efter en sträkt tråd.

d. Ja, delvis men kommer mer och mer ur bruk.

Med löshalm, som hålles fast med hänggevärav denna

Med halm som sys fast med ståltråd. form.

4 man. En langar upp halm på taket, en breder ut den samma, en syr fast den med särskild nål, och en befinner sig på insidan flyr ut nålen.

M.10823:128.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Nej.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

Ja, raft eller som vi kallar bjuråsar.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej.

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Ja.

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Endast medhjälpare.

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Lantbrukare.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

242

208/129

Acc. n:r M 10823:129.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Östbo YRP

Socken:

Tännö

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Svrid Granath

Adress:

Tennesheders Tännö

Födelseår och födelseort:

1903 Wolltorp

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halmtak
För används björkvidjor och raft
Kumera används galvaniserad järntråd

60

100

ja

M.10823:130:

Fortlöjande söm

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Täcknål krypsås stöas.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

Ja

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

Nej

c. Hur behandlas takskägget?

Skjygs med en trädgårds-sax

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

Nej

14. a. Hur ryggas taket?

Små halm ~~hett~~ vektpräskade hänggevär

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

4 / 1 breder ut halm / styr fäst halm
/ skickar tillbaka nälen
/ laggar upp halmen

858 M.10823:132.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Nej

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

Arar eller slamar

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej

se tecken. sid. 133.

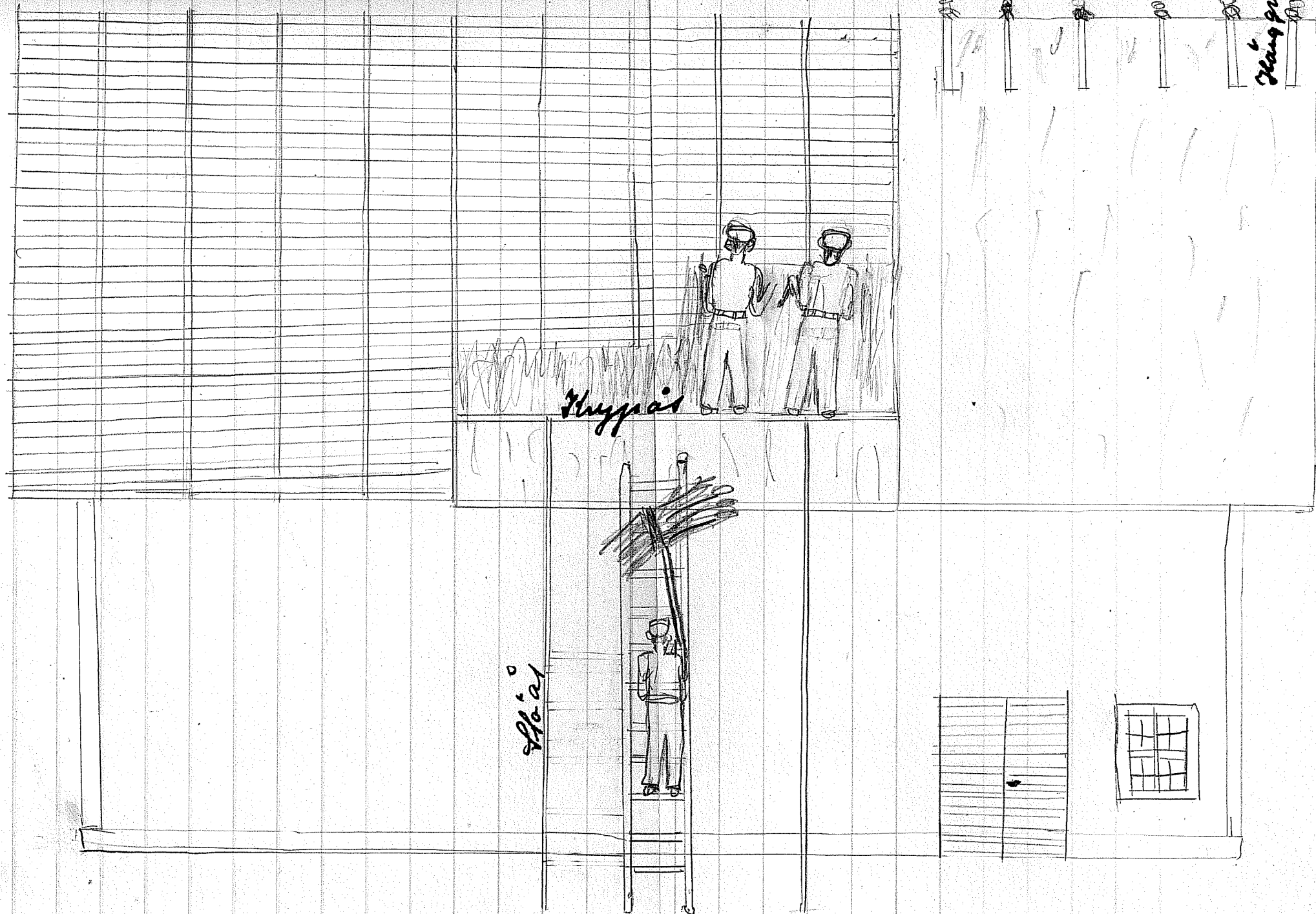
19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Jordbrukare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper, därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

M. 10823:133
FOLKLIVSARKIVET
Folklivsforskn

Täckemål. 60 cm.

Arvid Granath

246

209/130c

Acc. nr M. 10823:134.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Åtbo YRN

Socken:

Vättern

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Gustaf Ericson

Adress:

Mar

Födelseår och födelseort:

1877 Mar.

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Inga vasstak, knappt något
halmtak numera
Se bilagan

//

2%

98%

Se bilagan

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Badasätten

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

Fr. Lilagan

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

//

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

//

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

//

se ned. 138-141.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10823:136.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

Ja, vid användningen av järnträd måste "skräddaren" ha skinhandskar

12. Hur beredes
a. långhalmen?

Jag får ingen beredning

b. ~~vassén~~?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

Med järnträd kunde man sitta fast "bater" ovanpå ett dåligt tak

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

Nej

c. Hur behandlas takskägget?

Se bilagan

d. Läggas halmtak (~~vass~~ tak) även på nya hus?

Nej

14. a. Hur ryggas taket?

Se bilagan

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

Se nr 13

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

Se bilagan

M. 10823:137.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkämparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Nej

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

Se bilagan

se sid. 138-141.

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Det beror på vad det är fråga
om

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Som lathbrukare på egen gård

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Reperatör till husbehov.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

Inlämnad
08/11/1877
Votlags m
1878

uppl. av G. Ericson
Bor
f. 1877 i Bor

M.10823:138.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Det torde vara bäst att lämna en kortfattad beskrivning över hur halm-
taktäckningen gick till.

Underlaget för halmen bestod av småkra skalade gran-^celler furuspiror,
så där omkr. 10 cm. i rotändan. Ofta måste "Bjuråsen" skrädas av något på
undersidan så att det hela blev jämnhögt. Avståndet emellan åsarna bruka-
de hålla sig omkr. 30 cm. Vidjorna (vejjen) voro av smala långa björksly-
or, högst 2 cm. i storändan och upptill 180 cm. långa. Man passade på att
leta upp sådan å kärrmarkernas täta ungbestånd. Det fanns gamla torparegub-
bar som vid behov levererade vidjor till bönderna. Tillvärkningssättet
gick så till att när man kvistat upp slyan och rivit loss barken på ett
par ställen, steg man på storändan och började sno runt i toppen och höll
på nästan ända ned, storändan spetsades. Raft sökte man ut i täta unga gran-
bestånd och sökte få tag i så långa och smäckra som möjligt, men i storän-
dan måste den oftast täljas något tunnare.

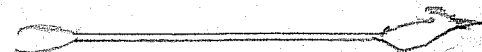
När man så byggt upp ställningen under takhovsen börjades det första
"bleket" med små bundna kärvar av råghalmen. Över kärvarna lades raften o-
vanpå och vidjorna stuckos igenom halmen och sveptes om bjuråsen, drogs åt
och lilländan sveptes om storändan ett par gånger (om vidjan räckte till)
stacks sedan under bandet. Det första bleket måste bindas något tätare

7) Gamla torparegubbar
lev med grova trästämor. Åsarna lades ut med
lilländan ena sidan och stora lilla
med vedar.

än som sedan skedde, var raften och vidjorna starka kunde man hålla ettav-
stånd av c:a 40 a 50 cm. Under det fortsatta arbetet tog en man emot halm-
kärvarna (Bukor) som voro av den storlek att en man nätt kunde famna om
den på mitten och bundna med två halmband. Han löste upp "bukan" och lade
upp den på sin plats. Mannen n:o 2 sköt upp och ned halmstråna så de lågo
jämt. N:o 3 och 4 stucko in vidjorna på sina platser och lade över raften.
N:o 5 gjorde nu den sista avputsningen med halmen och N:o 6 drog kraftigt
åt vidjebanden. När man från ställningen lagt så många blek som man räck-
te hävdes "krypåsen" upp på taket som hade långa stöttor i backen, och så
höll man på blek efter blek tills man kom upp och bundit om den översta
bjuråsen. Så vek man toppändarna å de sista bleken över ryggningsen ned på
andra taksidan och så red en man baklänges gremsle över ryggningsen under
arbetet med ryggningsen som utfördes med snärjd småhalm. När han väl packt-
at intill halmen hissade han upp och hängde över "hänggevären" som bestod
av två 150 -180 cm. lång runda slanor hopsatta i lilländarna med en trä-
pinne, men då gälde det att noga packa in under där det behövdes så att ge-
vären lågo jämt intill taket och att överspetsarna visade en rak linje.
När ryggningsen var avklarad drogs krypåsen ned ett par meter i taget och
så räfsade man bort all löshalm som under arbetet spiltts på taket.

Ja, så gick taktäckningen med halm till för 50 år sedan, men så kom ny tid och nya sedar ! Det blev svårare att anskaffa vidjor och raft och då tog man till klen gavalniserad järntråd i stället som trädde upp på en halv-meter lång nål av järn, och så band man fast trådändan i bjuråsen där man började täckningen, stack ned nålen under åsen 30 cm. framåt och så hade man en pojke innan för som stack ut nålen över åsen i halva styngnet tillbaka "Skräddaren" förde då upp det tagna trådstyng^{et} så att pojken körde nålen in-
under. Vid detta täckningssätt måste halmen i förväg vara väl inpassad ty skräddaren måste dra hårt åt så fort han gick framåt.

Nålen såg ut ungefär så här

Varför har halmtaken kommit ur bruk ? Jo, numera tröskas all rågen på motorvärk då man inte har arbetsfolk för slagtröskningen, och då skadas halmen så att livslängden å ett halmtak inte blir längre än omkring 10 år på söder-
sidan å ett tak. Troligen invärkar och att de nyare rågsorterna har kortare och sprödare halm.

Vana takhalmstäckare satte en ära i att få hovsen tjock och linjerak, men härvid hade man olika metoder. Hade man med en bila jämnhuggit hovsne-
karna innan de fastbundos i taket, så nöjde man sig att endast med ett klapp-

M.10823:141.

trä slå hovsen jämn. Högg man inte nekarnas storända jämn innan nekarna på-
lades, så spände man en lina stramt över hovsen och med vassa knivar skar
man för hand vask efter vask intill linan så att man fick hovsen fin. Ett
fint tak kunde vara 30 a 35 cm. tjockt och kunde hålla tätt i 30 år på en
norrsida, på södersidorna stodo de ej sig så länge, d.v.s. när man hade slag-
träskad halm av de gamla rågsorterna. Nutidens råghalm som man täckte med
blev resultatet mycket sämre.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

247

209/130C

Acc. nr M10823:142.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Ostbo Värmland

Socken:

Votborg

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Leestaf Svensson

Adress:

Ulls Bo

Födelseår och födelseort:

1890 Votborg socken

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Halmtak

med snören

nej

a. 10 %
b. 25 %

c. 50 d. 95 procent

M.10823:143.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på *ortens dialekt*.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Numera användes fortlöpande söm

redskapet utgör endast en skalked
täcknål 66 cent lång
nej

M. 10823:144.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

Den person som fäste halmen
använder vantar

12. Hur beredes
a. långhalmen?
b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

Genom torkning, där efter repas
halmen för, även kallades det
att göra upp halmen

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?
b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?
c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

Både dera

ja
genom klippning.
ja

14. a. Hur ryggas taket?
b. Hur lagas ett söndrigt tak?

genom småhalmen lägges löst på vapen
lägges hängväv

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

4 st En för upp halmen en breder
ett den samma en syr fast den
en för ett nälen från in sidan av
taket

M. 10823/145.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Har hört det omtalas men
känner ej till det

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

Läkt

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Nej

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

Lämplig person, som varit verksam
som taktäckare och lämplig att
fullständigt kan beskriva saken
är Gustaf Erickson. *Tillika 17. 48*
Östregård

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Bor ✓

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

210/129a

Acc. n:r M. 10823: 146.

LUF 62

254

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Småland

?

Härad: Östbo YmpSocken: VärnamoUppteckningsår: 1948

Uppgifterna lämnade av

Namn: Birger SvenssonAdress: Nöbbeled 6 Värnamo ✓Födelseår och födelseort: 1910 Värnamo

Obs. identiskt med följ. nr 255. Håll fast!

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1) Endast halmtak

2) med järntråd eller vidjor

3) nej

4a) 50 %

b) 60 %

c) 70 %

d) enligt uppgift 95 %

5) nej inte numera

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

6) Nej.

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

7) Först fäster träden sedan tages styng eller styng med 30-40 cm. avstånd.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

8a) järntråd 2 st. nålar, kniv, rep, stegar krypsäsar och stöttor.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

b) nej

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

9) Träden är galvaniserad samt tunn ca $\frac{1}{2}$ -1 mm. Nålarne är av stål, samt med båda ändarna utböjda för att träden skall kunna pavikas. Kniven är en vanlig tälkniv. Repet är ganska groft för det skall hålla att fira upp buntarna på taket med. Stegarna vanliga. Krypsäsar och stöttor av trä, samt överpå ryggningshalmen för dess fasthållning användes s. k. "hänggevär", som är av trä.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

10) Nålarne och träden användes vid fastbindningen av halmen, krypsäsen användes för arbetet på taket stöttorna håller krypsäsen uppe.

M.10823:148.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

11) Nej.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12a) Vid tröskning av råg erhålles halmen vilken bindes
tillsammans till buntar.

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

13a) Ja.

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

b) brukligt i enstaka fall.

c. Hur behandlas takskägget?

c) avskäres med kniv.

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

d) knappast numera

14. a. Hur ryggas taket?

14a) Till ryggningen användes lårhalm, däruppe s.d. hänggevar

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

b) Halmen pårys det söndriga stället sedan stoppas
halmen under i det neta taket, eller går det ändå upp
till ryggningen.

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

15) 3 stycken, en breder ut halmen, en syr
fast den, en sticker ut nälen, en hantlangare, som
pussas upp med halm, samt visar på träd på nälen

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

M. 10823:149.
16) Nej.

17) På läkt eller bjersar.

18) Ej i dessa trakter.

19) Ja eventuellt.

20) I min hemby.

21) Lantbrukare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper, därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

255

210/129a

Acc. nr M. 10823:150.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Småland

Härad:

Östbo kyr

Socken:

Värnamo

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Einar Svensson

Adress:

Söbbed 6 Värnamo

Födelseår och födelseort:

1864 Värnamo

obs. identisk med föreg. nr, 254

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

- 1/ Halmtak ej sees
- 2/ Bundet med vidjor eller järntråd
- 3/ nej
- 4/ a) 50% b) 60% c) 70%
d) 25%
- 5/ nej endast de vidjor användes

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
- b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6) nej

7) Bindningen tillgås så att först förtas trädändan sedan tagas det styng efter styng med 30 cm. avstånd
8a) 2 st. nölar, järnträd, kniv, rep, stegar, krypösar, stöttor

8b) nej, endast så k. redjetjurr

9) Nålarna består av stål, med en spetsig ända, samt med båda ändarna utbojda så att träden kan påverkas, järnträden är galvaniserad som användes samt mjukt och smidigt mycket tunn in $\frac{1}{2}$ - 1 mm.

kniven är en vanlig tälghaver. Repet är rätt groft det skall hålla att dra upp kalm med. Stegar vanliga. krypösar och stöttor är av trä

10) Nålarna användas vid syningen kniven till koppen

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

11) nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och
hur förvaras den?

12) Vid tröskning av råger erhålles
halmen vilken bindes tillsammans
till buntor.

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

~~b) skördas på hästen förvaras i lada~~

13a) Täckes även på det gamla taket

b) ej brukligt

c) skäres med ett kniv

d) numera ej.

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14a) Pålägges löshalm och ovanpå s.k. hänggaffar

b) det syr först halm över det söndriga
stället, sedan stoppas halmen under det
hela taket om det inte går önda upp

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

15) 2 st. på taket, en breder ut halmen
sedan syr den andre först den, samt / man
på marken som håller längare, och en som steker
ut nätet

8590 M. 10823: 153.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindskejderna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16) Har inte sett eller hört omtalas

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17) Läggs på läkt eller bjeråser

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18) Inte i dessa trakter

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20) Särskilt i Löbbedals by

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

F. J. Lantbrukare.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper, därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

280

215/209c

Acc. n:r M10823:154.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Småland*Härad: *Östra*Socken: *Veklanda*Upppteckningsår: *1948*

⊕ 2 st. målar - en kort, en något längre

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (yassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Uppgifterna lämnade av

Namn: *byggnadsenickare Alfred Svahn*Adress: *Nygatan, Veklanda*Födelseår och födelseort: *1873: Veklanda.**Uppptecknat av fil. kand. S.-G. Smilberg, Veklanda.*

Svar:

1. *Theslak ha vi mig veterligt aldrig haft i trakten. Halmtak har funnits på ladugårdar, men aldrig på boningshus.*
2. *Ja, halmen var bunden medelst vidjor.*
3. *Nej.*
4. *a-c) Under den senaste 20 åren ha ej funnits några bundna tak i trakten.
d) kanske 1% och då blott på torpställen. Det sista halmtak, som mig veterligt lades på var å mitt föräldrarhem i ^{Vedlunge, Veklanda} ~~Veklanda~~ byggdes en 60 år sedan. Efter skiftens byggdes gårdarna om och då byggde man bäcke tak.*
5. *Ja.*

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

80 M. 10823:155.

6. Vi använde isolerade band.

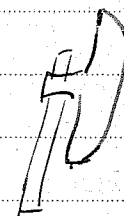
7. Se tilläggsgruppen! sid. 158.

8. a) Nålen, stor tåljkniv, yxa och käkklubb.

b) Det känner jag ej till.

9. Det var två måtar som användes. Den ena var en smärre lång stång, dubbelt så lång som en rälke och den andra var kortare. De var av gran, var väl spetsade och hade ett hål i ena ändan.

Yxan var en tåljxan av ungefär följande utseende.

10. Se svar 7! sid. 158.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11. Vantar behöves inte och ej heller knäputor eller särskild fotbeklädnad.

12. a) Halmen slagtröskades o. bandes i härvar, som sedan direkt användes.

b) användes inte.

13. a) Den gamla halmen revs, det jag var med om.

b) Man räfsade av löshalm o. spillhalm, när taket var färdiglagt.

c) Man höll en skrädlyta under halmen och slog med en klubba över så att man fick en jämn och vacker höfs.

14. a) Man böjde halmen över ryggen och fäste den med korta s. k. hänger, d. v. s. spräckta stötkänder $1\frac{1}{4}$ - $1\frac{1}{2}$ m. långa med iborrade pinnar.

På dessa pinnar lade man hola trimm, d. v. s. slantar som var belakade smala granar.

b) Det var besvärligt och man lade mer framför bilen o. spetsade sedan av det upp till ryggen. Men det hela fick bindas med nyljor.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

M. 10823:157.

15. Det var minst två som tåkile, en som
skaffade fraru halm och en under taket, som
skötte nälen.

16. Det var ju nödvändigt. Käpparna fick hålla
"vindskivorna", men räften gick ej igenom.

17. Taket lades på räft.

18. Nej. (jmf svar 1!)

19. Nej.

20. Jag var med om att täcka Vellorget under
Vellanda Mellangård omkr. 1890.

21. Byggnadsrevisor.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper, därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

7. På taketblarna var räff, d. v. s. smala slutor, som låg i blykorna, som i taketblarna iblande gräns bildade. På räffet lades plankor och där gick en röj person med nälen. På vissa mellanrum stack han upp nälen och en person därpå på taket stack en björkvidja genom nälen, som så drogs ner igen och sattes upp på ett annat ställe. Så syddes halmen fast med en särskild sorts knut, som jag inte kan göra nu. Så höll man på skikt efter skikt.

Vi fick stikor mycket tidigt i Vekanda - byarna. De körde en s. k. stikkhyvel, som drogs av oxar och fyra man styrde själva hyvelen, medan en gick efter och plockade stikorna. 3 Föreda kvarn fanns en stikkhyvel vid vattenhjulet, liksom i Vekanda, Klönke och Flugeby. De körde med dem vid vårfloden. Efter den konfabriksdytten och den följde som satte upp en fabrikshyvel var A. V. Pekri och senare tillkom Skarsåkra, som blev den förnämsta fabriken.